

Elliot: "Nije lud onaj koji se odrekne onoga što ne može zadržati da bi stekao ono što ne može izgubiti."

Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač? Uvjeren sam doista: ni smrt ni život, ni anđeli ni vlasti, ni sadašnjost ni budućnost, ni sile, ni dubina ni visina, ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem. (Rim 8, 35. 38-39)

Zapravo je Jim svojim životom pokazao: „Nema te sile koja će me rastaviti od Isusa pa makar morao pretrpjeti što mu drago!“ Tako je rekao, tako je činio!

Robert Bogešić

Greg Gilbert

Why Trust the Bible?

Zašto vjerovati Bibliji?

Crossway, Wheaton, 2015., 160 str.

Izdavačka kuća Crossway je u listopadu 2015. objavila knjigu pod naslovom *Zašto vjerovati Bibliji?* autora Grega Gilberta, starijeg pastora u Baptističkoj crkvi Third Avenue u Louisvillu, u saveznoj američkoj državi Kentucky. Nakon naslova *What Is the Gospel?* (2010), *Preach: Theology Meets Practice* (2012) i *Who Is Jesus?* (2015), nova je knjiga još jedan u nizu pokušaja ovog autora da raspravlja o temeljnim postavkama kršćanske vjere. Sve su knjige objavljene kao dio serijala pod nazivom *9Marks*, koji ima za cilj javno progovarati o svemu što je od praktičnog značaja za život i rast Crkve. Na istome tragu, ova knjiga apologetski se dotiče pitanja o vjerodostojnosti Biblije.

Podijeljena je u sedam poglavlja. U prvome poglavlju pod naslovom *Ne vjeruj svemu što čitaš (Don't believe everything you read)*, Gilbert ukazuje na postavku kako ne možemo vjerovati svemu što pročitamo, uočavajući pritom da većina kršćana nije u stanju objasniti zašto vjeruje Bibliji. Čak i kada se upuste u objašnjavanje, njihovi odgovori često nisu dovoljno uvjerljivi i nisu u stanju potaknuti nekoga tko Bibliji ne vjeruje da počne vjerovati. Zato Gilbert piše ovu knjigu. Želi osposobiti kršćane za pružanje uvjerljivih odgovora na pitanja koja im upućuju oni koji Bibliji još ne vjeruju. Iako u knjizi usmjerava na nekoliko argumenata, temelj njegove tvrdnje o istinitosti Biblije počiva na vjerovanju da je Isus uskrsnuo od mrtvih. Dobro uočavajući da bi se ovakav način razmišljanja mogao nazvati *cirkularnim*, Gilbert tvrdi da se ovo pitanje odnosi na svakoga, bez obzira na to kako tko poima krajnji autoritet (kao razum, logiku ili tradiciju). No problem nije u tome da imamo pretpostavke, već u tome da imamo neopravdane pretpostavke. Ključna misao za Gilberta je "doći do dobrog i pouzdanog zaključka da je Isus za-

ista uskrsnuo od mrtvih, a ne samo jednostavno pretpostavljati da je Biblija Božja riječ”, stoga što “ako to možemo, onda smo sposobni izbjeći zamku nepouzdanosti cirkularnosti” (str. 18). To je razlog da se Gilbert od 2. do 6. poglavlja odlučuje na povijesni pristup ovim problemima. Pokušava utvrditi činjenicu pouzdanosti Biblije u povijesti, razmatrajući sljedeća pitanja: u kojoj mjeri prijevod Biblije s izvornih jezika točno odražava svoj original; možemo li vjerovati prepisivačima u njihovu pokušaju da vjerno prenesu original; raspolažemo li pravom zbirkom knjiga koje nam omogućavaju pouzdan i vjerodostojan uvid u Isusa; možemo li se pouzdati u to da su nam izvorni autori doista dali točan uvid u povijesne događaje; i, konačno, možemo li se pouzdati da se ono što su biblijski autori zapisali doista i dogodilo?

Poglavlje 2 pod naslovom *Izglubljeni u prijevodu? (Lost in Translation?)* bavi se problemom prijevoda i pitanjem je li uopće moguće potpuno točno prenijeti značenje s jednog jezika na drugi? Odgovarajući uz pomoć jedne suvremene analogije, Gilbert tvrdi da prevođenje nije ni lako ni jednostavno iako je moguće da prijevod prenese originalno, točno i doslovno značenje izvornog teksta. No, ako je to moguće, zašto onda imamo toliko različitih prijevoda? Gilbert odgovara da su različita *izdanja* Biblije jednostavno posljedica različitih istupa na tržište, a da se različiti *prijevodi* Biblije ne razlikuju toliko jedan od drugog i stoga ne možemo biti stvarno sigurni što je izvorno značenje teksta. Tijekom komunikacije moguće je izraziti isto značenje na mnogo različitih načina, različitim riječima. Bez obzira na prijevod, značenje rečenice ostaje nepromijenjeno. Teško je prevoditi pojedine izraze i fraze, a u mnogim se slučajevima različiti prevoditelji ne slažu oko najboljeg rješenja. No čak i u takvim slučajevima, biblijska znanost omogućava čvrste temelje za prepoznavanje i rješavanje problematičnih dijelova teksta. Posljednje pitanje kojim se Gilbert bavi jest: ako su upitni dijelovi biblijskog teksta toliko rijetki i ako ne utječu na temeljne doktrine, zašto se onda ljudi upuštaju u tolike brige i troškove da bi proizveli mnogobrojne prijevode.

Poglavlje 3. *Kopije kopija kopiranih kopija? (Copies of Copies of Copies of Copies?)* bavi se problemom kakvoće posla koji su obavili prepisivači izvornika. To je pitanje važno stoga što ne raspolažemo izvornim rukopisima, već samo njihovim kopijama. Ako je tijekom prepisivanja došlo do većih pogreška, naš je pravilan prijevod biblijskog rukopisa bezvrijedan. U tome slučaju ne možemo znati što su autori izvorno napisali. Ovdje Gilbert obrađuje nekoliko problema. Prvo, povremena primjedba koja se upućuje kršćanstvu danas o tome da je Biblija proizvod “prijevoda prevedenog prijevoda” ne stoji jer je Biblija rezultat neposrednog prijevoda s izvornoga grčkog i hebrejskog na druge jezike. Drugo, primjedbu da sve čime danas raspolažemo predstavlja tek “kopije kopija kopiranih kopija” Gilbert smatra relevantnom ako bi posjedovanje originalnog komada papira bio jedini način da budemo uvjereni da ono čime raspolažemo predstavlja upravo ono što

su autori zapisali. Međutim, Gilbert kaže da, iako ne raspolažemo originalima, dostupno nam je tisuće drugih komada papira koji sadrže tekstove iz svih biblijskih knjiga na izvornim jezicima, a svi su oni kopije nekoga starijeg dokumenta. Postojanje tih više tisuća kopija sa svim njihovim različitostima omogućava nam da s visokom razinom pouzdanosti rekonstruiramo ono što je stajalo u originalu. U nekim slučajevima vremenski razmak između originala i kopije iznosi 45 do 75 godina, što posebice vrijedi za Novi zavjet. Uzimajući u obzir činjenicu da su se u to vrijeme knjige veoma dugo čuvala i koristila (čak 100 do 150 godina), taj vremenski razmak nije toliko problematičan. Razmatrajući tekstualne varijante što se pojavljuju u rukopisima, Gilbert zaključuje da kada uzmemo u obzir broj raspoloživih varijanti, broj rukopisa i broj njihovih značajnih varijanti, možemo biti sigurni da su naši prijevodi dokumenata točni i doslovni.

Poglavlje 4. *Jesu li to zaista knjige koje tražite? (Are These Really the Books You're Looking For?)* bavi se problemom kanona ili sastavljanja zbirke dokumenata koje nazivamo Biblija. Odbacujući postavku da je to bio mistični proces i da ne postoje povijesno dostupni razlozi koji objašnjavaju prvenstvo nekih knjiga pred drugima, Gilbert primjećuje kako su samo dokumenti koji su napisani u 1. stoljeću kasnije bili uključeni u kanon. Nadalje, razumijevanje rane Crkve o "primanju" ili "baštinjenju", a ne "odabiranju" pojedinih knjiga, zajedno s kriterijima apostoliciteta, starosti, pravovjerja i univerzalnosti, omogućava čvrsti temelj postavke da raspolažemo pravom zbirkom dokumenata.

Poglavlje 5. *Ali mogu li ti vjerovati? (But Can I Trust You?)* razmatra vjerodostojnost biblijskih pisaca. Bez obzira na to što su naši prijevodi biblijskih rukopisa pouzdani, što naši rukopisi točno odražavaju izvornik i što imamo pravu zbirku dokumenata, sve nam je to bezvrijedno ako ljudi koji su to napisali nisu pouzdani i ako njihova namjera nije bila da nam točno priopće ono što vjeruju da se dogodilo. Gilbert predstavlja četiri scenarija: a) biblijski su autori možda imali nepovijesne razloge za svoje pisanje; b) cilj je biblijskih autora možda bio da zavaraju svoje čitatelje; c) možda su biblijski autori sami bili zavedeni; d) biblijski su autori pokušavali točno opisati događaje, ali njihovi su opisi bili beznadno konfuzni, kontradiktorni i puni pogrešaka te im zapravo ništa ne možemo vjerovati. Dokazujući kako su takvi scenariji neuvjerljivi, Gilbert zaključuje da možemo pretpostaviti kako nam Biblija govori ono što su autori vjerovali da se zaista dogodilo.

U 6. poglavlju *Tako se to dogodilo? (So Did It Happen?)*, Gilbert postavlja pitanje možemo li uopće vjerovati da se doista dogodilo ono što autori vjeruju da se dogodilo? Ovo je pitanje potpuno legitimno stoga što su biblijski autori mogli biti uvjereni da se nešto desilo iako to, međutim, ne odgovara stvarnosti. Stoga veći dio ovog poglavlja posvećuje pitanju čuda. Njegov uvodni argument sastoji se u tome da su ljudi koji osobno nisu iskusili čuda – skeptični, pošto čovjek po svojoj prirodi teško povjeruje u pojave koje su izvan dosega njegova osobnog iskustva.

S tim u vezi Gilbert nastavlja pobijati znanstvene i filozofske primjedbe koje se odnose na biblijska čuda, zastupajući postavku njihove vjerodostojnosti. Za razliku od drugih izvješća o čudima iz istog vremena, biblijska čuda ne predstavljaju legende ili mitove, već izvješća očevidaca o povijesnim događajima koja su povezana s porukom koju je objavljivao Isus. Ostatak ovog poglavlja Gilbert posvećuje “jednom čudu koje je temelj kršćanske vjere i koje ju je doista pokrenulo, onome čudu na kojem počiva cjelokupna nadgradnja kršćanske povijesti, vjerovanja i prakse, čudu na kojem konačno počiva kršćansko vjerovanje da je Biblija zaista Božja riječ” (str. 114) – uskrsnuće Isusa kao jedino vjerodostojno objašnjenje za promjenu koja se dogodila u životima učenika i nastavila se dešavati tijekom sljedećih dvije tisuće godina povijesti.

Zaključujući da je Biblija *povijesno gledajući* pouzdana, u 7. poglavlju pod naslovom *Osloni se na riječ uskrslog čovjeka (Take It on the Word of a Resurrected Man)*, Gilbert izvrsno zaključuje tezu svoje knjige, združujući povijesnu vjerodostojnost Biblije s postavkom Isusova uskrsnuća. Od početka do kraja, autor pokušava oblikovati čvrsti niz uvjerljivih postavki o tome da Biblija pouzdano svjedoči o povijesti. No za kršćane je Biblija prije svega pouzdana stoga što je Isus ustao od mrtvih: “Vjerujemo u ono što je Isus rekao zbog njegova uskrsnuća, a pošto je sam Isus u cijelosti prihvaćao Stari zavjet i autorizirao Novi zavjet, vjerujemo da su oba dokumenta pouzdana i istinita. To je uglavnom to” (str. 127). Utemeljen u te dvije pretpostavke, Gilbert je u mogućnosti izvesti zaključak da, ako je Biblija povijesno vjerodostojna, onda Isusovo uskrsnuće također ulazi u istu kategoriju. Također, ako je Isus ustao od mrtvih, to potvrđuje autoritet i vjerodostojnost Staroga i Novoga zavjeta:

Sad znate. Ako je Isus uskrsnuo, onda je on dugo očekivani Mesija, Krist, kralj, Sin Božji i Prorok *par excellence*. A ako je to istina, onda nam je bolje da obratimo pozornost na njega i na njegovo uvažavanje cijelog Starog zavjeta kao Božje riječi. I ne samo to. Imamo razloga vjerovati da je učinio upravo ono što je obećao da će učiniti – poslao je Duha Svetog da vodi njegove apostole u otkrivanje cjelokupne istine koju im je želio otkriti za dobro Crkve, a potom je djelovanju Duha povjerio vođenje Crkve u prepoznavanju te istine. Na kraju će dakle odgovor kršćana na pitanje “Zašto vjeruješ Bibliji?” biti “Zato što je uskrsli kralj Isus prihvatio Stari zavjet i autorizirao Novi zavjet”. To nije samo pretpostavka. To nije nepromišljeni skok vjere sa zatvorenim očima. To je promišljeni zaključak izveden iz pažljivog argumentiranja da je: 1) Biblija povijesno vjerodostojna; 2) Isus uskrsnuo od mrtvih; i da 3) cijela Biblija dakle počiva na Isusovu autoritetu. Zato vjerujemo u Bibliju. Zato vjerujemo Bibliji.

Gilbertova knjiga lako se čita, ali to ne znači da se radi o jednostavnom i površnom štivu. Ta “lakoća” je posljedica dubokog i ispravnoga teološkog promišljanja i zaključivanja. Prije svega to se odražava u strukturi knjige koja slijedi logičan

niz, u oblikovanju poglavlja koja započinju pričom ili događajem koji naglašava poantu i u argumentaciji koju Gilbert koristi da bi obranio svoje stajalište. Tako nastaje knjiga koja je od početka do kraja usmjerena na jednu temu, primjereno organizirana i uvjerljivo argumentirana. Ako netko želi dublje istraživati ovaj problem, Gilbert u dodatku na kraju knjige navodi popis knjiga za tu svrhu. Također, na samom kraju knjige nalazimo pojašnjenje o serijalu *9Marks*, čiji je ova knjiga sastavni dio.

Zašto vjerovati Bibliji? knjiga je koju će čitati oni koji ne dijele autorov pogled na kršćanstvo, ali i prosječni vjernici koji žele znati više o povijesnoj utemeljenosti kršćanstva. Knjiga je također primjerena za teološke škole, tečajeve i studije koji se bave uvodom u Bibliju ili u Novi zavjet, problematikom kanona itd. Iako se u njoj ne razmatraju problemi nadahnuća i nepogrešivosti, ovakav pristup stapanja povijesti i teologije (donekle podsjeća na stil N. T. Wrighta) je svakako vrijedan i potreban. Zbog svoje teme i načina na koji je pisana, mogu čak i zamisliti da ova knjiga može biti korisna za evangelizaciju. Konačno, kao dio serijala *9Marks*, ovu je knjigu napisala osoba koja je istovremeno pastor i učenjak. U svijetu u kojem su ta dva entiteta ponekad milijama udaljeni, to je koristan pokazatelj kako Crkva može učiti od akademije i *vice versa*.

Ervin Budiselić
S engleskog prevela Dalia Matijević